

/Návrh/

Postup na rokovania o dvojstrannej zmluve o extradícii medzi Slovenskou republikou a Spojenými štátmi americkými

I. Vývoj

Dňa 26. apríla 2002 bol Predsedníctvu Rady Európskej únie udelený mandát na dojednanie Dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými o extradícii a Dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými o vzájomnej pomoci v trestných veciach. Rada JHA na stretnutí dňa 6. júna 2003 na základe článku 24 Zmluvy o Európskej únii prijala rozhodnutie, ktorým splnomocnila Predsedníctvo Rady Európskej únie na podpis oboch uvedených dohôd. Dňa 25. júna 2003 vo Washingtone DC (USA) boli tieto dohody podpísané.

Slovenská republika vstupom do Európskej únie prevzala všetky záväzky, ktoré jej vyplývajú z členstva v Európskej únii a prostredníctvom ministra spravodlivosti Slovenskej republiky predložila vyhlásenie k čl. 24 ods. 5 Zmluvy o Európskej únii, že na platnosť uvedených dohôd medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými na území Slovenskej republiky sa vyžaduje splnenie vnútroštátnych ústavných požiadaviek.

Dohoda medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými o extradícii rámcovo upravuje právne inštitúty v oblasti extradície vo vzťahu k Európskej únii a Spojeným štátom americkým (ďalej len „Dohoda“). Zároveň predpokladá v článku 3 ods. 2 uzatvorenie dvojstranných zmlúv o vydávaní medzi jednotlivými členskými štátmi Európskej únie a Spojenými štátmi americkými za podmienok uvedených v ods. 1 písm. a) – k) tohto článku. Výbor podľa článku 36 poveril Predsedníctvo koordinovaním pozície členských štátov. V súlade s tým sa dňa 14. 4. 2005 uskutočnilo prvé kolo rokovaní členských štátov Európskej únie so Spojenými štátmi americkými v Bruseli na pôde Rady Európskej únie.

Chargé d’Affaires, a. i. pôsobiaci na Veľvyslanectve Spojených štátov v Bratislave dňa 21. 12. 2004 oslovil ministra spravodlivosti Slovenskej republiky v súvislosti s pripravovanými rokovaniami týkajúcimi sa uvedenej Dohody a zároveň uviedol, že Slovenskej republike bude zaslaný návrh Dohody nahrádzajúcej platnú dvojstrannú Zmluvu medzi Republikou Československou a Spojenými štátmi americkými (Praha, 2. 7. 1925) a Dodatkovú zmluvu medzi Republikou Československou a Spojenými štátmi americkými o vzájomnom vydávaní zločincov (Washington, 29. 4. 1935).

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky na rokovania v Bruseli dňa 14. 4. 2005 vypracovalo návrh Smernice na expertné rokovania o návrhu na uzavretie právnych nástrojov medzi Slovenskou republikou a Spojenými štátmi americkými podľa čl. 3 ods. 2 Dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými a čl. 3 ods. 3 Dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými o vzájomnej pomoci v trestných veciach (ďalej len „Smernica“). Návrh Smernice bol zaslaný na vyjadrenie Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvu zahraničných vecí Slovenskej republiky, Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky. Pripomienky a podnety týchto rezortov boli zapracované do finálnej podoby Smernice, ktorú minister spravodlivosti schválil dňa 5. 4. 2005.

Slovenská delegácia oboznámila na rokovaní v Bruseli dňa 14. apríla 2005 americkú stranu so svojím stanoviskom k vopred predloženému americkému návrhu Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Spojenými štátmi americkými o extradícii. V rámci rokovaní bola slovenská delegácia požiadaná o predloženie alternatív, na základe ktorých by prichádzalo do úvahy vydávanie vlastných občanov (najmä s uvedením dôvodov, pre ktoré by minister spravodlivosti mohol odmietnuť vydanie vlastného občana). V kladnom prípade sú Spojené štáty americké pripravené rokovať o komplexnej extradičnej zmluve.

Americká strana predniesla na rokovaní v Bruseli ústne a následne predložila písomne listom zo dňa 9. septembra 2005 zoznam trestných činov, ktorý by sa aplikoval spôsobom vychádzajúcim z európskeho zatýkacieho rozkazu. Niekoľkokrát bolo americkej strane vysvetlené, že vydávanie vlastných občanov týmto spôsobom je možné len na úrovni Európskej únie a je založené na vzájomnom uznávaní justičných rozhodnutí, vzájomnej dôvere, spoločných hodnotách a ochrane ľudských práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré sa exkluzívne uplatňujú iba v priestore Európskej únie.

Kategorizácia trestných činov predstavuje problém aj v samotnej Európskej únii, kde dochádza k harmonizácii v tejto oblasti. Ani v rámci Európskej únie nevydávajú všetky členské štáty svojich občanov bez obmedzení. Zoznam 32 kategórií trestných činov slúži na to, že odstraňuje podmienku posudzovania obojstrannej trestnosti, k čomu bolo možné pristúpiť vzhľadom na zásadu vzájomného uznávania rozhodnutí justičných orgánov. Tento zoznam však neznamená automatické vydávanie občanov pre tie kategórie trestných činov, ktoré sú v ňom uvedené, pretože sa skúmajú ďalšie podmienky odmietnutia európskeho zatýkacieho rozkazu. Zásada vzájomného uznávania je exkluzívnou zásadou, ktorá sa uplatňuje len medzi členskými štátmi Európskej únie. Stupeň harmonizácie trestného práva Slovenskej republiky a Spojených štátov amerických je značne odlišný, čo možno povedať aj o právnych systémoch týchto štátov. Na medzinárodnej úrovni neexistuje definícia týchto trestných činov. Z týchto dôvodov nie je možné návrh Spojených štátov amerických považovať za prijateľný.

Spojené štáty americké listom zo dňa 9. septembra 2005 navrhli súčasne aj termín ďalšieho kola rokovaní v Bratislave v termíne 17. a 18. október 2005. Slovenská republika je pripravená rokovať o dvojstrannej zmluve o extradícii. Na rokovaníach sa odporúča dojednávať slovenskú a anglickú verziu súčasne. Vzhľadom na to, že predmetom predošlých rokovaní bol len inštitút vydávania vlastných občanov, nie je možné a reálne dojednať aj dvojstrannú zmluvu o vzájomnej pomoci v trestných veciach. Bude potrebné upresniť a prerokovať aj ostatné inštitúty a záruky súvisiace s extradíciou. Dvojdnové rokovanie je preto minimom, ktoré predpokladá slovenská strana a sú potrebné na vyriešenie sporných otázok.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v súvislosti s pripravovaným druhým kolom rokovaní pripravilo návrh Postupu na rokovania o dvojstrannej zmluve o extradícii medzi Slovenskou republikou a Spojenými štátmi americkými a predložilo tento návrh na pripomienkové konanie Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvu zahraničných vecí Slovenskej republiky a Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky. Pripomienkujúce subjekty preferujú vo svojich stanoviskách dojednanie komplexnej dvojstrannej zmluvy o extradícii. Zároveň z tohto pripomienkového konania vyplynula potreba rozhodnutia o vydávaní vlastných občanov na úrovni vlády Slovenskej republiky.

II. Návrh postupu

Všeobecne

Postup podľa alternatívy 1. a 2. je možné uplatniť v prípade, že Spojené štáty americké prejavia záujem rokovať o komplexnej dvojstrannej zmluve. Alternatíva 3. sa použije, keď Spojené štáty americké neprijmú postup podľa alternatívy 1. alebo 2. V tomto prípade sa pristúpi k rokovaniu o obmedzenom právnom nástroji.

Postup podľa alternatívy 1. a 2. predstavuje zmenu schválenej Smernice z 5. 4. 2005. Alternatíva 2. je pritom reakciou na požiadavku americkej strany týkajúcu sa špecifikácie dôvodov, pre ktoré v súčasnosti môže minister spravodlivosti odmietnuť vydanie. Je prevzatím úpravy § 403 Trestného poriadku, ktorý uvádza všeobecné dôvody nepovolenia vydania vo vzťahu k akejkoľvek osobe a akémukoľvek štátu. Na rozdiel od požiadavky americkej strany však neobsahuje taxatívny výpočet dôvodov odmietnutia vydania.

Alternatíva 1.

Spojeným štátom americkým sa navrhuje predložiť nasledovné texty týkajúce sa vydávania vlastných občanov v slovenskom a anglickom jazyku, pretože Slovenská republika predpokladá súčasné dojednávanie slovenskej a anglickej verzie:

Čl. ...

1) Dožiadaný štát môže vydať obvinenú alebo odsúdenú osobu, ktorá je jej občanom, pod podmienkou, že nie je dôvod na odmietnutie vydania podľa článku ... a:

- a) taká osoba je tiež občanom dožadujúceho štátu alebo podala žiadosť o udelenie štátneho občianstva dožadujúceho štátu skôr ako bol skutok spáchaný,
- b) taká osoba, v čase spáchania trestného činu uvedeného v článku tejto zmluvy, mala trvalý pobyt na území dožadujúceho štátu najmenej 3 roky,
- c) taká osoba je obvinená alebo bola odsúdená pre trestný čin trestný podľa práva dožadujúceho a dožiadaného štátu, ktorého dolná hranica prevyšuje 8 rokov trestu odňatia slobody, alebo
- d) taká osoba má významné väzby s dožadujúcim štátom.

2) Odsek 1 sa nepoužije na prípady, v ktorých môže byť alebo bol uložený trest smrti.

1) The requested state shall extradite an accused or convicted person, who is its national, under the conditions that there is no reason for refusal of extradition as stated in Articles and:

- a) such a person is also the national of the requesting state or lodged a request for the citizenship of the requesting state prior the offence has been committed,
- b) such a person, at the time of the commission of the criminal offence as defined in Article... of this Treaty, had a permanent residence at the territory of the requesting state at least for 3 years,
- c) such a person is accused or was convicted of a commitment of the criminal offence punishable by the laws of both requesting and requested states, for a maximum period of at least 8 years of imprisonment, or
- d) such a person has significant ties with the requesting state.

2) Paragraph 1 does not apply to cases in which the capital punishment can be or was imposed.

Z oslovených subjektov podporila túto alternatívu Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Ako dôvod uviedla, že sú v nej vymedzené podmienky, na základe ktorých možno občana vydať, explicitne a pozitívne. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky navrhla v odseku 1 písm. c) dve alternatívy týkajúce sa ohraničenia trestnej sadzby:

- a) v prvej alternatíve navrhla zvýšiť minimálnu hornú hranicu uložitelného trestu na 15 rokov,
- b) v druhej alternatíve navrhla uviesť dolnú hranicu uložitelného trestu 8 rokov (čo podľa ovej právnej úravy bude zodpovedať obzvlášť závažnému zločinu).

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky sa priklonilo k tejto alternatíve z toho dôvodu, že táto alternatíva zohľadňuje smerovanie rekodifikácie.

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky sa v rámci svojich pripomienok dotkla aj odseku 1 písm. d). Navrhla toto ustanovenie buď vypustiť alebo vyšpecifikovať predpokladané záväzky priamo v tomto ustanovení. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky nezohľadnilo túto požiadavku. Je vhodné ponechať širší pojem, pretože v prípade striktného výpočtu by nemuseli byť pokryté všetky situácie, ktoré môže priniesť prax.

Alternatíva 2.

Čl. ...

Zmluvné strany vydajú svojich občanov, ak sú splnené podmienky tejto zmluvy. Minister spravodlivosti Slovenskej republiky a/alebo Spojených štátov amerických môže odmietnuť vydanie obvinenej alebo odsúdenej osoby, ktorá je občanom dožiadaného štátu, najmä, ak:

- a) súd rozhodne, že vydanie je neprípustné,
- b) je dôvodná obava, že trestné stíhanie v dožadujúcom štáte nezodpovedalo zásadám článkov 3 a 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo trest odňatia slobody uložený alebo predpokladaný v dožadujúcom štáte by nebol vykonaný v súlade s požiadavkami článku 3 tohto dohovoru, (podmienky článku 3 a 6 budú definované a v zmluve nebude odkaz na dohovor)
- c) je dôvodná obava, že vyžiadaná osoba by v dožadujúcom štáte bola vystavená prenasledovaniu z dôvodu jej pôvodu, rasy, náboženstva, príslušnosti k určitej národnostnej alebo inej skupine, jej štátneho občianstva alebo pre jej politické názory alebo že by sa z týchto dôvodov zhoršilo jej postavenie v trestnom konaní alebo pri výkone trestu odňatia slobody, alebo
- d) vyžiadaná osoba by vzhľadom na jej vek, osobné pomery a na závažnosti trestného činu, z ktorého je obvinená, bola vydaním do cudziny zrejme neprimerane tvrdo postihnutá.

The Contracting Parties extradite their nationals, if conditions of this Treaty are fulfilled. The Minister of Justice of the Slovak Republic and/or of the U.S. may refuse the extradition of the accused or convicted person, who is national of the requested state, in particular, if:

- a) the court decides that the extradition is inadmissible,
- b) there is a reasonable ground to believe that the criminal proceedings in the requesting state did not or would not comply with the principles of Articles 3 and 6 of the Convention on the

Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms or that the prison sentence imposed or anticipated in the requesting state would not be executed in accordance with the requirements of Article 3 of the said Convention, (the conditions of Articles 3 and 6 would be defined and there will be no reference to the Convention itself)

c) there is a reasonable ground to believe that the person whose extradition is sought would in the requesting state be subjected to persecution for reasons of his origin, race, religion, association with a particular national minority or class, his nationality or political opinions or that due to these factors his status in the criminal proceedings or in the enforcement of the sentence would be prejudiced, or

d) taking into account the age and personal circumstances of the person whose extradition is sought, he would most likely be inadequately severely punished by extradition in proportion to the level of gravity of the criminal offence he allegedly committed.

K tejto alternatíve zaujali v zásade pozitívne stanovisko všetky oslovené subjekty. Ministersvo zahraničných vecí Slovenskej republiky a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky preferujú túto alternatívu ako najpriateľnejšiu. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky má k tejto alternatíve flexibilný prístup za predpokladu, že ju podporia ostatné dotknuté subjekty.

Alternatíva 3.

V prípade odmietnutia uvedenej alternatívy 1. a 2. zo strany Spojených štátov amerických možno očakávať situáciu, že americká strana odmietne rokovanie o komplexnom texte zmluvy a bude trvať na dojednaní dvojstranného právneho nástroja, ktorým sa prevezme text Dohody medzi Európskej únie a Spojených štátov amerických o extradícii. Zároveň sa tým zachová súčasný zmluvnoprávny stav, t. j. nemožnosť vydania slovenského občana do Spojených štátov amerických.

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky zaujala flexibilný postoj aj k možnosti pristúpenia k dojednaniu dvojstranného právneho nástroja, ktorým by sa prevzal text Dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými formou výpočtu článkov a určením korešpondujúcich ustanovení konsolidovaného textu dvojstrannej zmluvy.

III. Informácia o stave negociácií medzi členskými štátmi EÚ a Spojenými štátmi americkými

Všetky súčasné členské štáty Európskej únie majú uzavreté dvojstranné dohody v oblasti extradície so Spojenými štátmi americkými. Z časového hľadiska ich uzavretia možno tieto dohody rozdeliť do troch skupín:

1. Nové (resp. relatívne nové) dohody uzavreli nasledovné členské štáty: Luxembursko (1996), Francúzsko (1996), Cyprus (1996), Poľsko (1996), Maďarsko (1997), Rakúsko (1998) a Litva (2001).
2. Staršie dohody majú uzavreté: Švédsko (1961), Španielsko (1970), Dánsko (1972), Fínsko (1976), Nemecko (1978), Veľká Británia (1979), Holandsko (1980), Taliansko (1983), Írsko (1983) a Belgicko (1987).
3. Najstaršie dohody má nasledovná skupina členských štátov: Slovinsko (1901), Portugalsko (1908), Lotyšsko (1923 + 1934), Estónsko (1924), Česko a Slovensko (1925), Grécko (1931) a Malta (1931).

Orientačná informácia o charaktere bilaterálnych právnych nástrojov uzavretých podľa čl. 3 ods. 2 cit. dohody medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými z roku 2003

Dohoda o extradícii uzavretá medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými v čl. 3 ods. 2 používa pojem „bilateral instrument“ z dôvodu nedosiahnutia dohody počas rokovaní o predmetnej „rámcovej“ dohode medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými o charaktere tohto nástroja. Z uvedeného dôvodu existuje trojaká zmluvná prax členských štátov, t.j. bilaterálne právne nástroje uzavreté podľa čl. 3 ods. 2 cit. dohody majú buď charakter výmeny listín (written instrument; takto postupovali Veľká Británia, Írsko, Luxembursko a Španielsko), doplnkový zmluvný nástroj (Holandsko, Francúzsko, Poľsko, Česko, Rakúsko, Maďarsko) alebo novej (samostatnej) dohody (Nemecko). Členské štáty spravidla uplatňujú rovnaký postup aj pri uzatváraní bilaterálnych právnych nástrojov v oblasti vzájomnej právnej pomoci.

Informácie o riešení otázky extradície vlastných občanov

Možnosť extradície

Väčšina členských štátov upravuje predmetnú otázku vo svojich základných bilaterálnych dohodách so Spojenými štátmi americkými a stanovuje možnosť extradície pre obe zmluvné strany. Niektoré členské štáty uvedenú možnosť neviažu na žiadnu ďalšiu podmienku a jednoducho stanovujú pre obe zmluvné strany iba možnosť extradície vlastných občanov (Grécko, Luxembursko, Portugalsko a Poľsko). Väčšina členských štátov však viaže možnosť extradície na ďalšie podmienky, ktoré sú stanovené kumulatívne. Sú nimi: možnosť extradície je naviazaná na diskrečnú právomoc príslušného vykonávajúceho orgánu, extradícia musí byť v danom prípade možná podľa vnútroštátneho práva a v prípade odmietnutia extradície sa dožadovaný štát na základe dožiadania dožadujúceho štátu zaväzuje postúpiť vec príslušným vlastným orgánom na trestné stíhanie. Takýto prístup rámcovo zvolili Španielsko, Švédsko, Nemecko, Rakúsko, Belgicko, Fínsko, Maďarsko. Reálne však zrejme k extradícii nedochádza v Nemecku, Rakúsku a Poľsku, kde ústavné princípy neumožňujú vydávanie vlastných občanov. V Nemecku a Rakúsku výnimku tvorí iba vydávanie vlastných občanov na základe európskeho zatýkacieho rozkazu (t.j. do členských štátov Európskej únie).

Extradícia vlastných občanov bez obmedzujúcich podmienok

Vlastných občanov vydávajú bez aplikovania akýchkoľvek ďalších podmienok Veľká Británia, Írsko a Litva. Medzi tieto štáty sa priraduje aj Holandsko, ktoré svojich občanov do Spojených štátov amerických vydáva, avšak samotný výkon trestu sa realizuje v Holandsku.

Bez úpravy povinnosti extradície vlastných občanov

Povinnosť vydávať vlastných občanov nemajú podľa základných bilaterálnych dohôd so Spojenými štátmi americkými Česko, Cyprus a Lotyšsko. Žiadne ustanovenie k tejto otázke sa nenachádza v dohodách, ktoré so Spojenými štátmi americkými uzavrela Malta, Estónsko a Slovinsko.

Informácie o súčasnom stave negociácií o bilaterálnych právnych aktoch medzi členskými štátmi Európskej únie a Spojenými štátmi americkými

Oba právne nástroje (t.j. týkajúce sa ako extradície, tak aj vzájomnej právnej pomoci), negocievané na základe čl. 3 ods. 2 Dohody o extradícii a Dohody o vzájomnej právnej pomoci medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými, podpísali Holandsko, Francúzsko (september 2004), Litva, Belgicko (december 2004), Luxembursko, Portugalsko (júl 2005), Veľká Británia, Írsko (júl 2005), Španielsko (december 2004, v súčasnosti prerokúvaný v Parlamentne za účelom ratifikácie), Dánsko (jún 2005), Cyprus, Rakúsko a Švédsko.

Text právnych nástrojov je finalizovaný a tesne pred podpisom: Slovinsko (podpis sa predpokladá v októbri 2005), Nemecko, Česko (ad extradícia), Estónsko (ad extradícia).

Text právnych nástrojov je rozpracovaný a pred finalizáciou: Taliansko, Estónsko (ad dohoda o vzájomnej právnej pomoci – problémy s estónskou jazykovou verziou) .

Text právnych nástrojov je rozpracovaný: Poľsko (v októbri sa má uskutočniť stretnutie v Paríži za účelom finalizácie textu), Malta, Česko (ad vzájomná právna pomoc), Maďarsko (na jeseň t.r. sa predpokladá stretnutie so Spojenými štátmi americkými, kde prerokujú doplnenie základných bilaterálnych dohôd s cieľom ich uzavretia do konca roku 2005).

IV. Zloženie slovenskej delegácie

Na základe nominácií zúčastnených rezortov sa navrhuje nasledovné zloženie slovenskej delegácie:

1. za Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky:
 - Mgr. Branislav Boháčik
 - Mgr. Dagmar Fillová
2. za Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky:
 - Mgr. Peter Klanduch
3. za Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky:
 - Mgr. Alica Kováčová PhD.